

Ranåprojektet

Under 2024–2025 har Klarälvens vattenråd med hjälp av Sportfiskarna arbetat med att undersöka Ranåns avrinningsområde. En lokal åtgärdsplan från Rannsjön ner till utloppet i Klarälven har sammanställts. För detta arbete har Klarälvens vattenråd fått LOVA-bidrag från staten. Våra samarbetspartner i projektet har varit Munkfors kommun samt Ransjöns FVOF

Sammanfattning

Mansån är ett referensvatten, dvs aldrig kalkat. Här är surt och tomt på öring, men med fina kulturminnen. Nere vid Annefors utgör dammen som idag agerar vägoöverfart (väg 241) ett vandringhinder. Rannsjön kalkas, men fiskbeståndet bedöms inte vara i balans, bl.a. saknas mört. Därför har vi utrett möjligheten att förbättra fiskbeståndet genom återinplantering av mört från uppströms områden.

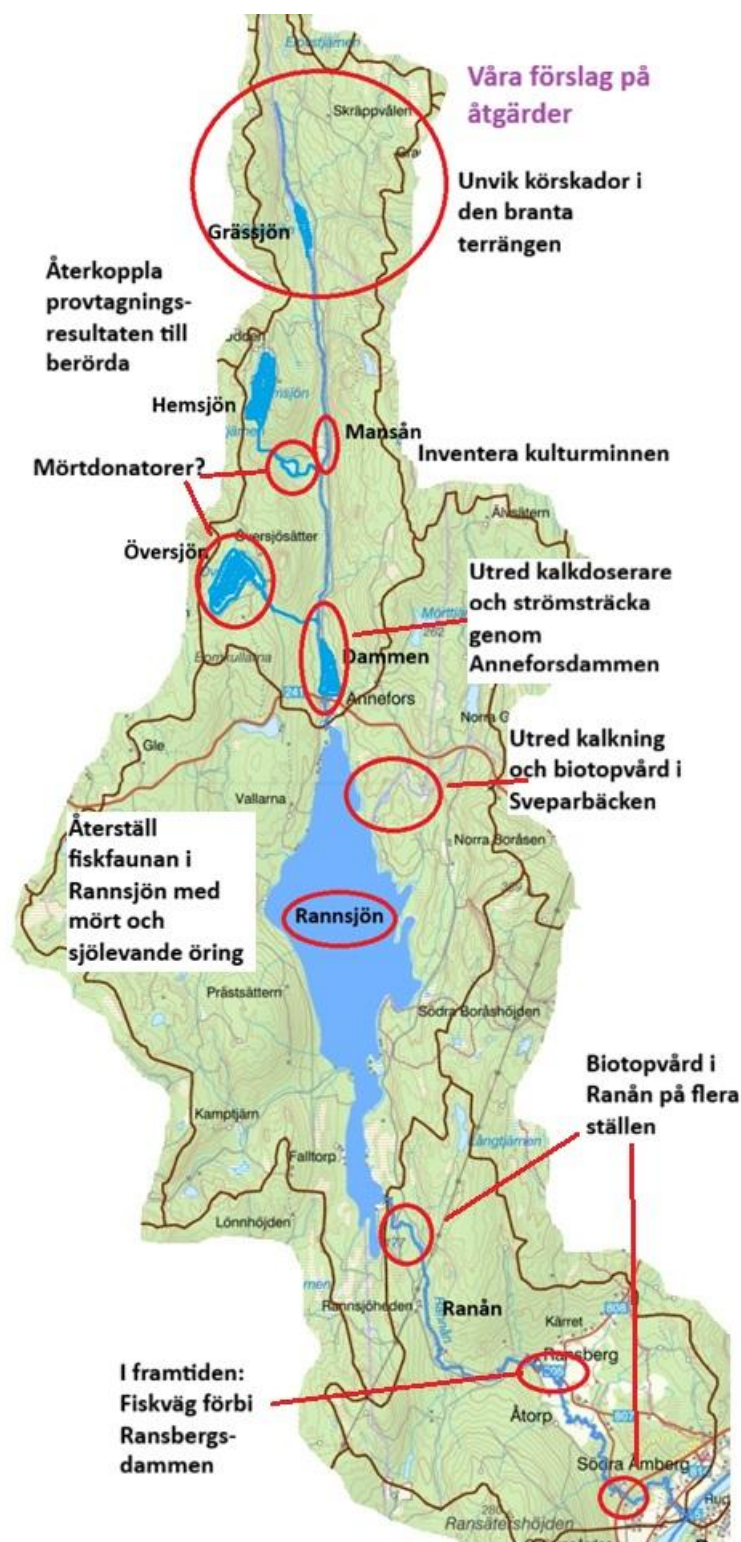
De två sjöarna Hemsjön och Översjön väster om Mansån är klara och djupa sjöar med god vattenkvalitet. Hemsjön är en put-and-take-sjö. I Översjön finns mört.

Ranån har biotopkarterats och elfiskats. Den är bitströmmande med delvis svårpasserbara partier fra svagsimmande arter. Här finns flera bestånd av sta avgränsade från varandra genom mänskligt skapad förvärrade vandringshinder. Inplanterad flodkräfta Ransjöns utloppsområde och signalkräfta finns län i Ranån – två bestånd som ej bör mötas. I mynning Ransäter finns många fiskarter bl.a. nejonöga.

Vid Ransberg finns en damm, byggd för Ranå övre på 1600-talet, idag lagligförklarad genom "gammal Ingen aktiv reglering sker idag.

Fyra mindre tillflöden till Rannsjön har alla pH under 5 DNA-test på öring och bäckröding visar negativt resultat. Två lite större bäckar rinner in i Ranån nedströms sjön, här detekterades öring, men ingen bäckröding (en invasiv art).

I projektet ingick även att med E-DNA-tester leta större vattensalamander och åkergroda i små tjärnar, 17 sådana prover togs. Vattensalamander detekterades i en, och åkergroda i fem tjärnar. Resultaten är rapporterade till Artdatabasen och rapporten tillsänt markägarna.

Målsättning - tre prioriterade förslag på åtgärder

- Vi vill återskapa en naturlig fiskfauna i Rannsjön genom återintroduktion av mört samt att underlättaöringens reproduktion i exempelvis Sveparbäcken så att den kan vandra mellan sjö och lekplatser.
- Våra förslag på åtgärder i Ranån syftar till att återskapa en älvmiljö så nära den ursprungliga som låter sig göras, med stor fördel för såväl öring såväl som andra organismer i behov av strömvattenmiljöer.
- Vi vill minska den negativa påverkan Mansån, framförallt vid höga flöden med surt vatten, har på Rannsjön. Genom att undersöka om det är möjligt att kalka vattnet en bit upp i Mansån – utan att påverka ån uppströms ev kalkdoserare. Mansån kan då fortsätta vara en referensälv.

Våra delrapporter:

Här presenteras framtagna delrapporter i korthet. Dessa finns tillgängliga på Klarälvens vattenråds hemsida: www.klaralvensvattenrad.se. när projektet är slutredovisat sista feb 2026.

1. **Rannsjön** med de, bortsett från Mansån, fyra största biflödena Gartjärnsbäcken, Ålebybäcken, Piparbäcken samt Sveparbäcken. Här finns redogörelse av fiskfaunans förändring och behov av åtgärder. Sjöns vattenkvalitet undersöktes sommaren 2024 med bra resultat.
2. **Ranån** – beskriver kort biotopkarteringen och behov av åtgärder. Vattnets kvalitet har undersökts hösten 2025 och tidsserier från kalkningsuppföljningens undersökning i lokalen nere vid Geijerskolan presenteras. Elfiskerapporter- nya och äldre – om öring och kräftor och en diskussion om orsaken till öringsbeståndets minskning. En del i rapporten handlar om Ranåns historiska nyttjande sedan 1600-talet och framåt.
3. **Mansån** – här fokuseras mycket på vattenkvalitet, dels genom de tidsserier som finns från 1989 då Mansån är ett referensvatten. Dels genom resultatet av projektets provtagningar under höglöde hösten 2025 såväl som påverkan från pågående avverkningar. Annefors bruk och flottningsepoken beskrivs kortfattat.
4. **Översjön** – redovisning av syreprofil aug 2024 samt tidsserier som finns från 1983 då Översjön ingår i "Omdrev sjöar". Fiskfauna och lite om 1800-talet nyttjande av landskapet, t.ex. hälsokällan berörs kort. Vad som behöver göras för att Översjön ska kunna bli "mörtdonator" åt Rannsjön tas upp.
5. **Hemsjön** – redovisning av vattenkvalitet och syreprofil i denna djupa mycket klara sjön. Tidsserier finns från 1986. Hemsjön har en intressant historia som "hemmasjö" åt skogsfinnarna, vilket berörs i korthet.
6. **Grodinventering** – här redovisas resultaten av vårt letande med E-DNA-teknik i 17 tjärnar inom projektområdet. Resultat: Träff på större vattensalamander i en tjärn och åkergroda i fem. Båda dessa groddjur behöver en strandzon av skog att leva i och skogsbruk i närheten bör ske med stor försiktighet. Ingen fisk bör planteras in i tjärnarna – fisken äter grodrommen.
7. **Vattnets kvalitet.** Den här rapporten är en sammanställning av alla prover vi tagit och presenterar olika långa tidsserier från tidigare provtagning. Försurningen och dess effekter tas upp, men även den ökande humushalten i vattnet och dess effekter. Här har vi tagit in expert hjälp från länsstyrelsen, då tolkning av resultaten är så komplicerade.
8. **Åtgärdssammanställning** Rapporten ger en mer utförlig beskrivning av våra förslag på åtgärder utifrån biotopinventering, elfisken och nätprovfisket i Rannsjön. Sportfiskarna redovisar här sina resonemang och planer.

OBS att dessa är
förslag från
vattenrådet - inga
myndighetskrav!

Åtgärder i korthet

Vi har sammanställt områdets geologi och hydrologi, historiska data, data om fisk, kalkning och vattenkemi. Vi har letat efter spår av människans nyttjande av vattnet. Vi har läst flottledsutslaget från 1917 och nyaste domslut över Ransberg. Ranån upp till Rannsjön är nu biotopkarterat enl. nyaste metoden. Vi har genom information från

FVOF eget sjö- och 6 elfisken samt 20 e_DNA prover bra koll på fiskfaunan. Utifrån dessa undersökningar har vi tagit fram en lång lista på åtgärder, ofta tillsammans med Rannsjöns FVOF och andra berörda. Här presenteras de i korthet. Underlag finns redovisat i delrapporter, se hänvisningarna. De hittas alla på Klarälvens vattenråds hemsida:

www.klaralvensvattenrad.se.

Åtgärdslista för Rannsjön

Se delrapport 1 "Rannsjön med biflöden"

1. Återintroducera mört, förslag med Översjön som donatorsjö
Syftet är att återskapa ett livskraftigt ekosystem i sjön
2. Åtgärder vid Sveparbäcken - kalkningsinsatser och viss biotopvård med syfte att skapa en lekbäck för sjölevande öringstammen i Rannsjön
3. Förbättra vattenkvaliteten – fortsatt kalka samt förbättra vattenkvaliteten i tillkommande vatten från Mansån

Åtgärdslista för Ranån

se delrapport 2 "Ranån" för närmare detaljer

1. Biotopåtgärder nedströms Ransberg i tidigare hammarområden - främst för förbättring av konnektiviteten för den lokala öringstammen
2. Biotopåtgärder uppströms Ransberg – maskininsatser behövs, då tidigare åtgärder gjorts för hand. De båda kräftbestånden får inte få kontakt.
3. Bygg en fiskväg förbi dammen vid Ransberg när resurser för detta finns

Åtgärdslista för Mansån

Se delrapport 3 "Mansån"

1. Utred möjligheten att sätta en kalkdoserare strax uppströms Annefors-dammen och bygg bort hindret vid vägöverfarten. Skapa en strömsträcka mellan kalkdoseraren och Rannsjön. – syftet är att förbättra vattenkvaliteten nedströms genom att undvika påverkan från det sura Manså-vattnet främst vid höglöden. Mindre dammar kan tillskapas på sträckan vilket kan ge flodkräftan en lämplig refug långt från signalkräftan
2. Inventera kulturlämningar - Uppmärksamma den mäktiga dammkonstruktionen vid Grästjärn, rester av Anneforsågen och flottledsminnen.
3. Varsamt skogsbruk –undvik körsdador i branterna, lämna rejäl skogskant Detta påpekande då vattenkvaliteten har påverkats negativt av den avverkning som har skett och sker. Syftet är att förbättra vattenkvaliteten i hela systemet
4. Då Mansån som referens inte längre behövs ... biotopkartera och vårda Mansån så att öring kan återetablera.

Åtgärdslista för Översjön

Se delrapport 4 "Översjön"

1. *Utred möjligheten att använda Översjön som donatorsjö för mört till Rannsjön – då detta måste ske långsiktigt och varsamt bör en plan tas fram som godkänns av berörda parter.*
2. *Rapportera sjöns utveckling till berörda – ett önskemål riktat till SLU som bedriver undersökningar att lämna rapporter om sjöns utveckling, även fiskfaunan*

Åtgärdslista för Hemsjön

Se delrapport 5 "Hemsjön"

1. *Undersök mörtbeståndet i Ny tjärn - utred möjligheten att använda den som donator för mört till Rannsjön – då detta måste ske långsiktigt och varsamt bör en plan tas fram som godkänns av berörda parter.*
2. *Rapportera sjöns utveckling till berörda – ett önskemål riktat till länsstyrelsen som tar årligt vattenprov i utloppet att lämna rapporter om sjöns utveckling, gärna även fiskfaunan (med E-DNA test)*

Åtgärdslista för tjärnar med Större Vattensalamander och Lövgroda

Se delrapport 6 "Inventering av tjärnar i Ranåns AVR"

1. *Varsamt skogsbruk – lämna rejäl skogskant* Syftet är att bibehålla det lokala ekosystemet som tjärnen med omgivning utgör
2. *Informera och återinventera inom 10 år*

Åtgärdslista - förbättra vattenkvalitet

Se delrapport 7 "Vattnets kvalitet i Ranåns avrinningsområde"

1. *Varsamt skogsbruk – lämna rejäl skogskant mot vattnet och undvik körskador* Syftet är att minska utläckage av näring och humus i vattendrag och sjöar
2. *Utred möjligheten att utöka kalkningsinsatserna så att surstötter från Mansån undviks.* Ett möte mellan olika berörda som SLU, Trafikverket, Länsstyrelsen och markägare bör hållas inom kort.

Foto på Mansån, vägunderfart vid Anneforsdammen

